

منحرف شده و نصیب کشورهای همسایه و قاچاقچیان می‌گردد. به این موضوع باید کاهش درآمدهای دولت را در اثر فعالیت‌های قاچاق که به تبع آن منجر به کاهش ارایه کالاها و خدمات عمومی و به تدریج، تنزل رفاه اجتماعی می‌شود افزود. در این بین افرادی که در سیستم قاچاق مشغول فعالیت هستند، به رفاه بیشتری دست می‌یابند که البته در محاسبات رسمی رفاه اجتماعی به حساب نمی‌آید. اما ورود آنها به بخش قاچاق، به کاهش رفاه دیگر افراد جامعه منجر می‌شود.

وارد کنندگان قاچاقچی می‌شوند!

قاچاقچیان از پرداخت هر نوع عوارض و مالیات معاف هستند و در نتیجه، کالاهای وارد شده توسط آنها در داخل کشور با قیمت پایین‌تری در دسترس مشتریان قرار خواهد گرفت و قیمت پایین‌تر باعث رغبت بیشتر مصرف‌کنندگان به این کالاها در مقایسه با کالاهایی خواهد بود که از طریق قانونی وارد کشور شده‌اند. اگر میزان سود عایدی بیشتر از ریسک به وجود آمده باشد، همین امر خود عاملی تشویق‌کننده برای واردکنندگان رسمی می‌شود تا به جای واردات قانونی، به قاچاق روی آورده و از این طریق، هم از پرداخت مالیات معاف شوند و هم قدرت رقابتی خود را در بازار از دست ندهند. ■

آمار پرونده‌های قاچاق کالا - ارایه شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران - ارزش پرونده‌های قاچاق را در سه ماهه اول سال ۸۷ در حدود ۴۴۴ میلیارد ریال نشان می‌دهد که در مقایسه با مدت مشابه سال پیش از آن، از کاهش ۳۵/۲ درصدی برخوردار بوده است. همچنین گفته می‌شود پرونده‌های تشکیل شده قاچاق در سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۵ درصد کاهش یافته و این در حالی است که پرونده‌های بالای ۱۰ میلیون ریال در این مدت، ۳/۶ درصد افزایش را نشان می‌دهند که این ارقام، مبین حرکت مبارزات از پرونده‌های خرد به سمت پرونده‌های بزرگ می‌باشد.

عوامل مؤثر بر قاچاق کالا

بررسی اجمالی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا نشان می‌دهد که مهمترین عوامل ایجادکننده قاچاق در کشور ما به پایین بودن ریسک قاچاق کالا در کشور باز می‌گردد. مهمترین عوامل قاچاق عبارتند از:

- گستردگی مرزهای جغرافیایی اعم از زمینی و دریایی و عدم امکان کنترل کامل مرزها
- امکان قاچاق از کلیه نواحی مرزی
- عدم امکان نظارت دقیق و مؤثر بر شناورهای نواحی خلیج فارس و دریای عمان
- گران و پیچیده بودن واردات رسمی
- تفاوت قیمت در ایران نسبت به کشورهای اطراف
- مشکلات ساختاری و تکنولوژیکی بخش تولید و در نتیجه تولید کالا با کیفیت پایین و قیمت بالا

کاهش درآمدهای مالیاتی دولت هم زخم دیگری است که از بیشتر قاچاق بر پیکر اقتصاد وارد می‌شود، چرا که به دلیل عدم پرداخت عوارض گمرکی و عدم ثبت ورود و خروج کالاها از سوی قاچاقچیان، دولت توانایی اخذ مالیات را از آنها از دست می‌دهد و در نتیجه، این امر باعث کاهش درآمدهای مالیاتی دولت می‌شود. این موضوع در کنار افزایش هزینه‌های اجتماعی از طریق برخوردهای قضایی، وضع جرایم اقتصادی و سیاسی برای واردکنندگان کالاهای غیرقانونی و شبکه قاچاق، صرف زمان و هزینه‌های فراوان دولت، بخش دیگری از توان دولت را که می‌توانست صرف پیشرفت و توسعه کشور شود، از بین می‌برد.

یارانه‌های ما در جیب غریبه‌ها

پیامدهای منفی پدیده قاچاق فقط مختص ورود کالا به کشور نیست. در برخی موارد، خروج کالای قاچاق باعث از بین رفتن منابع کشور می‌شود. نمونه بارز آن را می‌توان در قاچاق کالاهای یارانه‌ای از جمله بنزین، گازوییل، آرد و لبنیات به کشورهای همسایه مشاهده کرد. به دلیل تفاوت زیاد قیمتی این کالاها در داخل و کشورهای همسایه، ترانزیت این نوع کالاها سود هنگفتی را عاید قاچاقچیان می‌کند، لذا عواید نهفته در این کالاها که جهت بهبود وضعیت معیشتی دهک‌های پایین جامعه وضع شده، از مسیر اصلی خود

چرا قاچاق؟

مرز چهاروجهی قاچاق

دلایل فراوانی برای قاچاق در کشور وجود دارد که بخش عمده‌ای از آنها به بحث نظارتی باز می‌گردد.

کالاهای یارانه‌ای نظیر آرد و نان و همچنین چوب و فرآورده‌های نفتی هستیم. در مرزهای پاکستان و ترکیه هم قاچاق و صادرات غیرقانونی فرآورده‌های نفتی و واردات انواع کالا نظیر پارچه، ظروف و لوازم آرایشی گزارش می‌شود. به علاوه، نواحی جنوبی کشور نیز از جمله نواحی قابل توجه برای واردات قاچاق محسوب می‌شوند. اما با توجه به گزارش‌های ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، بیشترین مقدار کالای قاچاق به کشور از بنادر جنوبی و از راه خلیج فارس و دریای عمان وارد کشور می‌شوند.

بر اساس گزارش بانک جهانی، یک پنجم از محصول ناخالص داخلی (GDP) ایران را اقتصاد غیررسمی تشکیل می‌دهد که این موضوع با توجه به اظهارات مسئولین مبارزه با قاچاق کالا و ارز که معتقدند ۵۰ درصد اقتصاد پنهان در کشور مربوط به قاچاق کالا است، تأیید می‌شود.

عدم وجود حاکمیت ملی منسجم طی سال‌های اخیر در عراق و افغانستان، منجر به افزایش قاچاق کالا از مرزهای این کشورها شده است. علاوه بر این، در مرزهای شمالی کشور شاهد قاچاق برخی از

میلیارد دلار رسیده و این رقم برای ۹ ماهه نخست سال ۸۸ معادل ۳۶/۷۴ میلیارد دلار اعلام شده است و این در حالی است که میزان صادرات غیرنفتی ما در همین مدت، تنها ۱۴/۷ میلیارد دلار بوده است. بر اساس گزارش‌های گمرک، میزان افزایش واردات طی سال‌های ۸۰ تا ۸۷ حدود ۳ برابر افزایش یافته که این میزان بسیار بیشتر از افزایش صادرات بوده است. شکاف بین واردات و صادرات در دهه ۸۰ نه تنها کاهش نیافته، بلکه به جز سال ۸۲ روند افزایشی را دنبال کرده، به طوری که این اختلاف در سال ۸۷ به ۳۷/۶۷ میلیارد دلار رسیده است.

تهدید تولید و اشتغال

همواره بین مصرف کالاهای خارجی و واردات از یک سو و توسعه تولید داخلی و اشتغال از سوی دیگر ارتباط معناداری وجود دارد. افزایش بدون برنامه‌ریزی و غیرکارشناسانه واردات کالا و خدمات و مصرف کالاهای خارجی باعث می‌شود تولید داخلی و به تبع آن فرصت‌های شغلی با بحران روبه‌رو شوند.

یکی از مهمترین پیامدهای افزایش حجم واردات در دو سال گذشته کاهش میزان تولید داخلی و به دنبال آن بالا رفتن آمار بیکاری به ویژه در حوزه تولید بوده است. مطابق تازه‌ترین آماری که رییس اداره طرح‌های آماری وزارت کار و امور اجتماعی ارائه کرده است، از تمامی جمعیت در سن کار

- تزریق درآمدهای نفتی به بخش تولید کشور به جای روی آوردن به واردات گسترده، خصوصاً در مواقع افزایش قیمت نفت و در واقع ایجاد ساختارهای پایدار تولید و عرضه داخلی
- ایجاد فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری در بخش تولید و جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی
- کنترل دقیق و کامل بر روی کالاهای تولیدشده در داخل کشور و ملزم کردن تولیدکنندگان به رعایت استانداردهای بین‌المللی و حرکت به سمت توسعه صادرات
- کاهش پیچیدگی‌های اداری، کمک به تولیدکنندگان در مواجهه با بحران‌ها، تقدیرهای دوره‌ای از تولیدکنندگان برتر و بخشودگی‌های مالیاتی
- ایجاد خلاقیت و ابتکار، پشتیبانی از طرح‌های نوآورانه و ارائه امکانات لازم برای به تولید انبوه رسیدن این ایده‌ها و در نظر گرفتن سلیق جوانان در تولیدات داخلی.
- در این راستا جهت اجرای هرچه مطلوب‌تر این راهکارها ابتدا لازم است اقداماتی برای تغییر تمایل مصرف‌کنندگان داخلی به سمت کالاهای داخلی صورت گیرد که از آن جمله می‌توان به نهادینه کردن فرهنگ مصرف کالاهای داخلی، آگاه کردن مردم با پیامدهای مصرف کالاهای خارجی، افزایش کیفیت کالاهای داخلی، کاهش واردات و مبارزه با پدیده قاچاق اشاره کرد. ■

- بالا بودن میل به مصرف کالاهای وارداتی به دلیل کیفیت بالاتر
- چرخه بیکاری و فقر در نواحی مرزی
- وضع ممنوعیت‌های مقداری و محدودیتی بر ورود برخی از کالاها
- عدم رعایت قانون مقررات صادرات و واردات و قانون امور گمرکی از سوی برخی نهادها و سهولت ورود کالاها از برخی مبادی قانونی
- از بین رفتن کشاورزی به دلیل خشکسالی‌های اخیر و هجوم کشاورزان به تجارت کوله‌بازی.
- در این راستا می‌توان راهکارهای دیگری را هم برای به حداقل رساندن قاچاق و همچنین کاهش روند فعلی واردات ارائه داد که عبارتند از:
- کنترل کامل و دقیق بر مرزهای کشور
- افزایش جریمه‌ها و شدت دادن به برخورد قضایی و اکتفا نکردن به جریمه‌های مالی
- ساده‌سازی قوانین واردات و کم کردن پیچیدگی‌های اداری و همچنین کاهش تعرفه‌ها جهت تشویق واردکنندگان به واردات قانونی و کاهش ورود قاچاق
- ایجاد صنایع و کارخانجات تولیدی در مناطق مرزی و ایجاد زمینه‌های اشتغال برای جوانان این مناطق که ضمن کاهش بیکاری، سبب کم‌رنگ شدن تجارت کوله‌بازی و همچنین تشویق مردم این مناطق به مصرف کالای داخلی می‌شود.

واردات بی‌برنامه

شیر یا خط: واردات یا قاچاق

واردات نکوهیده نیست، اما به شرطها و شروطها. اگر قرار باشد با واردات بی‌رویه و بی‌برنامه به تولید داخل ضربه بزنیم، انگار قاچاق را شایع کرده‌ایم.

با واردات بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار، نمودی از این واقعیت هستند. بنابراین، اگر نفس واردات از درون اقتصاد نشأت گرفته باشد به منزله شکوفایی اقتصاد محسوب می‌شود، اما آنچه در مورد کشورمان مصداق دارد، کاملاً برعکس است. بر اساس آمارهای رسمی کشور، ارزش واردات در سال ۸۷ به رقم ۵۵/۶۳

نفس مصرف کالاهای خارجی را نمی‌توان امری منفی در اقتصادی که خواهان تعامل با اقتصاد جهانی و در جهت حداکثر نمودن تولید و رفاه شهروندان است تلقی نمود، بلکه باید به جهت‌گیری درست و آینده‌نگری در واردات اهتمام ورزید تا چالش‌های پیش روی اقتصاد را به فرصت تبدیل نمود. واردات، نمودی از مصرف کالاهای خارجی در یک کشور است و به همین دلیل برای شناسایی اثرات مصرف بی‌رویه کالاهای خارجی، به بررسی اثرات واردات می‌پردازیم.

میلیارد دلار

واردات و صادرات غیرنفتی

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸*
واردات	۱۸/۱۱	۲۲/۲۷	۲۶/۵۰	۳۵/۳۸	۳۹/۷	۴۱/۴۰	۴۸/۴۲	۵۵/۶۳	۳۶/۷۴
صادرات غیرنفتی	۴/۲۲	۶/۴۰	۵/۹۷	۶/۸۴	۱۰/۴۷	۱۵/۳۰	۱۶/۳۰	۱۷/۹۶	۱۴/۷۰
شکاف میان واردات و صادرات	۱۳/۸۹	۱۵/۹۷	۲۰/۵۳	۲۸/۵۴	۲۹/۲۳	۲۶/۱۰	۳۲/۱۲	۳۷/۵۶	۲۲/۰۴

* آمار ۸۸ بر مبنای اطلاعات ۹ ماهه سال جاری است. استخراج: «اقتصاد ایران» از گمرک ایران و کره

بررسی اقتصاد کشورهای بزرگ، نشان‌دهنده ارقام بسیار بالای واردات و متناسب با اقتصاد این کشورها است. آمریکا با واردات سالانه بیش از هزار و ۴۰۰ میلیارد دلار یا آلمان، ژاپن و کره